

**A Kúria
mint felülvizsgálati bíróság**

ítélete

Az ügy száma: Gfv.VII.30.336/2020/9.

A tanács tagjai: Dr. Vezekényi Ursula a tanács elnöke

Dr. Bajnok István előadó bíró

Dr. Tibold Ágnes bíró

Az I. rendű felperes:

A II. rendű felperes:

A felperesek képviselője: dr. Ulics Erika ügyvéd

Az alperes:)

Az alperes képviselője: Nagy és Kiss Ügyvédi Iroda, ügyintéző: dr. Nagy Szilárd ügyvéd

A per tárgya: szerződés érvénytelenségének megállapítása

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: felperesek és alperes

A másodfokú bíróság neve és a jogerős határozat száma: Fővárosi Ítéltábla
5.Pf.20.250/2012/4. számú ítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozat száma: Fővárosi Törvényszék
4.G.41.529/2018/16-I. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a felperesek felülvizsgálati kérelmét hivatalból elutasítja.

A Kúria a jogerős ítéletnek az alperes felülvizsgálati kérelmével támadott rendelkezését – a perköltségre is kiterjedően - hatályon kívül helyezi, és az elsőfokú bíróság ítéletét e részében

helybenhagyja azzal, hogy mellőzi a II. rendű felperest az alperes javára 46.273 (negyvenhatezer-kettőszázhetvenhárom) forint elsőfokú perköltség megfizetésére kötelező rendelkezését.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az alperesnek 12.700 (tizenkettőezer-hétszáz) forint másodfokú perköltséget, valamint 82.700 (nyolcvankétezer-hétszáz) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A felperesek személyes költségmentessége folytán meg nem fizetett 1.230.200 (egymillió-kettőszázharmincezer-kétszáz) forint fellebbezési illetéket, valamint 76.900 (hetvenhatezer-kilencszáz) forint mérsékelt felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

Indokolás

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] A felperes mint adós és az alperes mint hitelező 2008. május 6-án deviza elszámolási alapú kölcsönszerződést, és ugyanezen a napon a kölcsönszerződés biztosítására a felperesek mint zálogkötelezettek az alperessel mint zálogjogosulttal jelzálogszerződést is kötöttek. A peres felek között létrejött magánokiratba foglalt szerződéseket ugyanezen a napon közjegyzői okiratba is foglalták.

[2] A kölcsönszerződés I.4. pontja egyebek mellett az alábbi rendelkezést tartalmazta:

„Felek kijelentik, és kötelezik magukat arra, hogy bármely elszámolási vita, illetve banki igény kielégítés esetére, vagy a jelen okirat szerinti kölcsönből mindenkor fennálló kölcsön és egyéb tartozás mértékére, a folyósítás tényleges időpontja, a teljesítési kötelezettség lejáratának megállapítása, valamint bármely egyéb, a közvetlen bírósági végrehajtás céljából szükséges tény, adat megállapítása tekintetében az Adós Banknál vezetett számlái, és a Bank nyilvántartásai, könyvei alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítványt fogadják el, mint közhiteles, aggálytalan tartalmú bizonyítékot.

Ennek megfelelően a kölcsön és járulékaik nem, vagy nem szerződés szerinti megfizetés esetén a végrehajtás alapjául szolgáló, mindenkor fennálló kölcsön-, és járuléktartozást, továbbá a fent hivatkozott tényeket jelen okirat mellett, az Adós Banknál vezetett számláiról, illetve a Bank nyilvántartásai, könyvei alapján készült közjegyzői okiratba foglalt ténytanúsítvány tanúsítja, amelynek elfogadására a Felek jelen okirat aláírásával kötelezettséget vállaltak.

Felek/Adós felkéri(k) a jelen okiratot szerkesztő közjegyzőt, vagy egyéb illetékességgel bíró közjegyzőt, hogy a fenti kölcsönből fennálló kölcsön és járulékaik, továbbá egyéb tartozása mértékét, továbbá a fent hivatkozott tényeket, adatokat esetleges végrehajtási eljárás kezdeményezése esetén, a Bank felkérésére az Adósok banknál vezetett számlái, a Bank

nyilvántartásai, könyvei alapján és nyilvántartásokba való betekintéssel közjegyzői tanúsítványba foglaltan tanúsítsa, e tekintetben a banktitok megtartásának kötelezettsége alól a felmentést megadják.”

[3] A kölcsönszerződés VIII.13. pontja szerint: „A Bank által nyújtott kölcsön és járulékai mindenkor összegének megállapítására a Bank könyvei és nyilvántartásai az irányadóak.”

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

[4] A felperesek módosított keresetükben elsődlegesen a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének megállapítását kérték – többek között arra hivatkozással -, hogy az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos szerződéses rendelkezés a tájékoztatás elégtelensége miatt tisztességtelen. Az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés érvényessé nyilvánítását kérték akként, hogy az I. rendű felperest nem terheli árfolyamkockázat, a felvett kölcsönt BUBOR + kamatfelárral köteles visszafizetni, ekként tőketartozása 12.533.838 forint, melyet havonta 145.247 forint törlesztőrészletben köteles visszafizetni 2028. május 15. napjáig. Kérték továbbá a köztük mint zálogkötelezettek és az alperes között létrejött zálogszerződés érvénytelenségének megállapítását. Másodlagosan a kölcsönszerződés több rendelkezésének - többek között az - I.4. pontjának [2] pontban és VIII.13. pontjának [3] pontban idézett kikötése érvénytelenségének megállapítását kérték azok tisztességtelensége miatt a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 209. § (1) bekezdése, 209/A. § (2) bekezdése, valamint a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontjára hivatkozással.

[5] Az alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.

Az első- és másodfokú ítélet

[6] Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította a kölcsönszerződés IV.7. és VI.2. pontjainak az elsőfokú ítélet rendelkező részében meghatározott rendelkezéseinek a semmisségét. Ezt meghaladóan az I. rendű felperes keresetét, továbbá a II. rendű felperes keresetét teljes egészében elutasította. Határozatának indokolása szerint a II. rendű felperes keresetét azért találta alaptalannak, mert ő a kölcsönszerződésnek nem volt alanya, ezért e körben keresetőségi joga nincs. A kölcsönszerződést érintő érvénytelenségi okokat csak az I. rendű felperest illetően vizsgálta, és a teljes szerződés érvénytelenségét egyik megjelölt okból sem találta megállapíthatónak. Az árfolyamkockázat tisztességtelenségére vonatkozó kereseti kérelem tekintetében úgy foglalt állást, hogy a szerződéses rendelkezések eleget tesznek a 2/2014. PJE határozatban előírt szempontoknak, a kölcsönszerződés ezért nem érvénytelen.

[7] Az egyes szerződési feltételek tisztességtelenségére alapított keresetet csak részben, a szerződés IV.7. pontjában a felperesi bankszámla megterhelésére adott felhatalmazást szabályozó, továbbá a VI.2. pontjában foglalt egyes felmondási okokat szabályozó feltételek tekintetében találta alaposnak, de az adott feltételben belül is csak egyes kitételek, illetve szövegrészek tisztességtelenségét látta megállapíthatónak. Az elsőfokú bíróság nem találta

azonban tisztességtelennek a szerződés I.4. pontjában és VIII.13. pontjában foglalt feltételt, mert megítélése szerint azok sem a Ptk. 209. § (1) bekezdése, sem pedig a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés a), b) és j) pontja alapján nem tisztességtelenek. Álláspontja szerint a bizonyítási terhet a támadott szerződési feltételek nem befolyásolják.

[8] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, és megállapította a kölcsönszerződés I.4. pontjának és VIII.13. pontja [2] és [3] pontban idézett feltételeinek az érvénytelenségét. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A másodfokú bíróság ítéletének indokolásában előrebocsátotta, hogy a felperesek a zálogszerződés érvénytelenségét az elsőfokú bíróság szerint is elsősorban a kölcsönszerződés érvénytelenségéből vezették le, állítva, hogy a kölcsönszerződés érvénytelensége az azt biztosító zálogszerződés érvénytelenségét is eredményezi egyben. Ilyen érvelés mellett viszont a II. rendű felperesnek jogi érdeke fűződött a kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapításához, azaz keresetösségi joga fennáll. Ettől függetlenül részben eltérő indokok alapján ugyan de egyetértett az elsőfokú bíróságnak az elsődleges keresetet elutasító döntésével.

[9] A fellebbezés indokaira tekintettel azt állapította meg: az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos szerződési tartalom tisztességtelenségének vizsgálata során az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-51/17. számú ügyben hozott ítélete kötelező rendelkezéseiből kell kiindulni. A másodfokú bíróság szerint az árfolyamkockázat viselésének kötelezettségét korlátozás nélkül az I. rendű felperesre hárító szerződési feltétel tisztességtelen, mert az I. rendű felperes számára nem teszi alanyi jogként lehetővé a forintgyengülés hatásának elhárítását, a forintosítást. A másodfokú bíróság szerint a felperesek elsődleges keresete ennek ellenére nem teljesíthető, az általuk kért jogkövetkezmény ugyanis nem vonható le az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályok módosulásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (a továbbiakban: DH3 törvény) rendelkezései miatt. A felperesek nem kérték a DH3 törvény 12. §-ában írtak szerint a forintba történő átváltás mellőzését, ennek hiányában a követelés forintosítása a DH3 törvény 3. § (1) bekezdése és 10. §-a értelmében következett be, amelynek eredményeként az I. rendű felperessel szemben fennálló követelés már nem deviza alapú, hanem forintkövetelés. A deviza, illetve deviza alapú kölcsönszerződéseket a DH3 törvény tehát az rPtk. 226. § (2) bekezdésének megfelelően jogalkotással módosította, ezt követően a szerződések jogszabály által meghatározott és ezáltal konvalidált tartalmának érvényessége polgári bíróság által nem vizsgálható.

[10] Alaposnak találta az ítéletábrálla ugyanakkor a felperesek fellebbezését a perbeli kölcsönszerződés I.4. és VIII.13. pontjának tisztességtelenségét illetően, mely feltételeket az ítéletábrálla együtt kezelt és bírált el. A másodfokú bíróság úgy ítélte, hogy a per tárgyát képező ezen szerződéses rendelkezések a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) és j) pontjában megjelölt okból tisztességtelenek. Az ítéletábrálla abból indult ki, hogy a szerződési feltétel tisztességtelenségét az uniós jog - azaz a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) – elsőbbségi alkalmazása mellett kell megítélni. Ebből következően a bíróságok a fogyasztói irányelv átültetéséről gondoskodó nemzeti jogszabályokat a fogyasztói irányelv szövegének és céljának megfelelően kötelesek értelmezni, és a fogyasztói irányelv értelmezése tárgyában az EUB által hozott ítéletek mintegy jogegységi határozat jellegével kötelezőek a nemzeti bíróságok számára.

[11] Az ítéletábra az EUB C-34/18. számú ítéletében írtakra hivatkozással úgy ítélte meg, hogy a ténytanúsítványra vonatkozó szerződéses rendelkezés tisztességtelen, az egyrészt a bizonyítási terhet megfordítja, másrészt kizárja, illetve korlátozza a fogyasztói igényérvényesítés lehetőségét.

[12] Kifejtette, a ténytanúsítványra vonatkozó szerződéses rendelkezés a bizonyítási terhet megfordítja, ugyanis a fogyasztó ugyan vitathatja a ténytanúsítványban írtakat, de ez esetben a bizonyítás kötelezettsége őt terheli. Az ítéletábra érvelése szerint a felek a szerződésben akár a peres, akár a nemperes eljárások tekintetében megállapodhatnak a bizonyítás módjának jogszabályban rögzített módjától való eltérésre, amelyet a perbeli szerződéses rendelkezéssel meg is tettek. Hangsúlyozta a fél tényállítása és annak okirati bizonyítása között éles különbség van, a közokirat csak a fél tényállításainak tartalmát igazolja, de annak helyt állóságát nem. A perbeli szerződéses rendelkezés célja, hogy az alperes mentesüljön saját tényállítása valóságtartalmának bizonyítása alól, a nyilatkozatában foglaltakkal szemben a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: rPp.) 195. § (6) bekezdése alapján a bizonyítási kötelezettség a fogyasztót terhelje.

[13] Végrehajtási eljárás esetén is a végrehajtási záradék kibocsátását kérő mentesül a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 23/C. § (1) és (2) bekezdése, illetve a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. tv. (a továbbiakban: közjegyzői tv.) 112. § (1) és (2) bekezdése szerinti konjunktív feltételek teljesítésének kötelezettsége alól figyelemmel a per tárgyát képező szerződéses rendelkezésre. Az ítéletábra hangsúlyozta kétféle közjegyzői okirat van az üzleti és a ténytanúsító okirat, mindkettővel szemben követelmény, hogy az a valóságnak megfelelő tartalmú legyen. Ugyanakkor a tartozás összegéről a közjegyző meggyőződni nem tud. A perbeli szerződéses rendelkezésre tekintettel a záradék a valóságtartalmat is igazolja, annak hiányában a hitelező nyilatkozatához joghatás nem fűződik.

[14] Az ítéletábra álláspontja szerint a végrehajtási záradék kibocsátásához megkövetelt jogszabályi előírások nem teljesülnének a perbeli feltétel nélkül a közjegyzői tv. 136-147/A. §-ai és 144. § (1) bekezdése alapján, hiszen a saját követelése összegére vonatkozó jogosulti nyilatkozat megtétele – a perbeli szerződési feltétel hiányában – olyan jogkövetkezménnyel nem járna, hogy egyben a követelés záradékoláshoz megkívánt [Vht. 23. § (1) bekezdés c) pont és közjegyzői tv. 112. § (1) bekezdés c) pont] összecszerűsége is közokirati formában bizonyítaná.

[15] Az ítéletábra a hivatkozott EUB határozatban írtakra tekintettel vizsgálta, hogy a per tárgyát képező feltétel lehetővé teszi-e a hitelező számára a jogvita érdemi lezárását, elzárja-e a fogyasztót az igényérvényesítés lehetőségétől. A korábban hatályos rPp. szabályai mellett a fogyasztó a végrehajtási eljárásban vitathatta a tartozása összecszerűségét, de a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) megváltozott szabályaira tekintettel a végrehajtás megszüntetése iránti perben a fogyasztó a végrehajtani kívánt követelés érvényes léte nem jöttére nem hivatkozhat. A Pp. 129. §-ának az eljárás felfüggesztésére vonatkozó szabálya nem nyújt kellő védelmet a fogyasztónak, mivel az eljárás felfüggesztése diszkrecionális jog a bíróságnak.

[16] Végezetül rámutatott, ha a bíróság a perbeli szerződéses rendelkezés tisztességtelenségének megállapítására irányuló keresetet jogerősen elutasítja a ténytanúsítványban foglaltak a fogyasztót végérvényesen kötik, ezt követően induló eljárásokban a tartozásösszegeztelenségét nem vitathatja, emiatt a felperesek keresetet sem indíthatnak a tartozásösszegeztelenségét befolyásoló feltétel tisztességtelensége, illetve az egész szerződés érvénytelensége iránt.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[17] A jogerős ítélettel szemben a felperesek és az alperes is felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő.

[18] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben elsődlegesen a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú ítélet megváltoztatásával az elsődleges keresetüknek helytadó ítélet meghozatalát, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérték. Állították a jogerős ítélet sérti a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 203. § (1), (6) és (7) bekezdését, továbbá az rPtk. 4. § (4) bekezdését. Előadták, hogy kizárólag az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás nem megfelelő volta miatt a szerződés érvénytelensége körében terjesztenek elő felülvizsgálati kérelmet. Hangsúlyozták, hogy az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem felelt meg az rHpt. felhívott rendelkezéseinek, továbbá az tisztességtelenségnek is minősül. Az nem tartalmazza, hogy az árfolyamkockázatból adódóan a törlesztőrészek emelkedésének nincs felső határa, és az elégtelen tájékoztatás ellenére az alperes a teljes kockázatot a felperesekre telepítette. Ez pedig az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi.

[19] Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a jogerős ítélet elsőfokú ítéletet megváltoztató rendelkezésének hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú ítélet helybenhagyását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte. Állította, a jogerős ítélet az ügy érdemi elbírálására kihatóan sérti az rPtk. 209. § (1) és (5) bekezdését, 209/A. § (2) bekezdését, továbbá a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) és j) pontjait.

[20] Több eseti döntésre és a Kúria EBH2018. G.1. számon közzétett gazdasági elvi határozatára hivatkozva kifejtette, hogy a perbeli kikötés nem zárja ki és nem is korlátozza a fogyasztó igényérvényesítési lehetőségeit, és nem jelenti a bizonyítási teher megfordulását sem a fogyasztó hátrányára, ekként a vitatott kikötések nem minősülnek tisztességtelenségnek ezáltal semmisnek.

[21] Álláspontja alátámasztására többek között hivatkozott a Vht. 21. §-ában, a jelenleg hatályos 23/C. §-ában és a közjegyzői tv. 111-112. §-aiban írtakra. Állította, a támadott szerződéses feltételek nélkül is lehetősége volt a közjegyzői ténytanúsítvány kiállítását kérni az általa nyilvántartott tartozásösszegeztelenségéről, a kölcsönszerződés felmondásáról a közjegyzői záradékoláshoz. Több eseti döntésre, az EBH 2018.G.1. számú gazdasági elvi határozatban kifejtettekre is utalva előadta, hogy a jogerős ítélet az rPtk. 209.§-ának, illetve a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) és j) pontjainak téves alkalmazásával állapította meg, hogy a perbeli kölcsönszerződés támadott kikötései tisztességtelenség szerződéses rendelkezéseknek

minősülnek, azok a bizonyítási terhet nem fordítják meg, és nem korlátozzák a fogyasztó jogszabályon alapuló igényérvényesítési lehetőségét sem.

[22] Az alperes és a felperesek felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérték az ellenérdekű fél felülvizsgálati kérelmével támadott körben.

A Kúria döntése és jogi indokai

[23] A Kúria a felperesek felülvizsgálati kérelmét nem találta érdemi elbírálásra alkalmasnak az alábbiak szerint.

[24] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben az rHpt. 203. §-ának és az rPtk. 4. § (4) bekezdésének megsértésére hivatkoztak. Érdemi álláspontjuk az volt, hogy az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem felelt meg az rHpt. hivatkozott rendelkezésében írtaknak, illetve bár a vonatkozó jogszabályhely megjelölésre nem került, nem volt tisztességes. A másodfokú bíróság ez utóbbi felperesi álláspontot osztotta és megállapította a tájékoztatás tisztességtelenségét, ugyanakkor a jogkövetkezmény levonására nem látott lehetőséget figyelemmel a deviza szerződések forintosításáról rendelkező szabályokra. A felperesek felülvizsgálati kérelme ez utóbbi álláspontot nem vitatta, amely önmagában kizárta e körben a felülvizsgálati kérelem érdemi vizsgálatát. A felülvizsgálati kérelemben megjelölt rHpt. 203. §-ára hivatkozás az adott tényállá mellett a határozat indokolása módosítására irányuló kérelemnek tekinthető, amit az rPp. 271. § (1) bekezdés d) pontja kizár. Az rPtk. 4. § (4) bekezdésének megsértése kapcsán pedig a felülvizsgálati kérelem nem felelt meg az rPp. 272. § (2) bekezdésében foglalt követelményeknek mivel a felperesek nem indokolták meg, hogy a jogerős ítélet miért sérti a hivatkozott rendelkezést. Mindezekre tekintettel a Kúria úgy ítélte, hogy a felperesek felülvizsgálati kérelme érdemi vizsgálatra alkalmatlan, ezért azt hivatalból elutasította az rPp. 273. § (1) bekezdése illetve 273. § (2) bekezdés a) pontja alapján.

[25] Az alperes felülvizsgálati kérelmét a Kúria érdemben vizsgálta, vizsgálhatta és megállapította, hogy a jogerős ítélet az alperes által támadott rendelkezések tekintetében jogszabálysértő a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott indokok (rPp. 275. § (2) bekezdése) alapján.

[26] A Kúria egyetért a másodfokú bírósággal abban, hogy a perbeli szerződéses feltétel tisztességtelenségét az rPtk. és a Korm. rendelet vonatkozó szabályainak alkalmazása során a fogyasztói irányelv céljainak megfelelően kell értelmezni. Az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozatai nem rendelkeznek erga omnes hatállyal (66/80.sz. International Chemical Corporation-ügy, 18.pont), ami a magyar nemzeti eljárásjogban ismert jogegységi határozat jellegét önmagában kizárja. A tagállami bíróságoknak az uniós jog értelmezése és alkalmazása során az EUB joggyakorlatát követniük kell (28/62. sz. Da Costa-ügyben kifejtett indokok miatt), ezért a másodfokú bíróság helyesen vizsgálta az EUB C-34/18. számú, a perbeli tényálláshoz nagyon hasonló ügyben hozott ítéletében a ténytanúsítvány tisztességtelensége vizsgálata körében megfogalmazott szempontokat.

[27] A Kúria előrebocsátja, hogy a perbeli szerződés megkötésére 2008. május 6-án került sor ezért a Kúriának azt kellett vizsgálnia, hogy a per tárgyát képező szerződéses kikötés a szerződés megkötésének idején hatályos jogszabályi rendelkezésekre tekintettel (6/2013. PJE határozat III.2. pont) tisztességtelen így érvénytelen szerződési feltételnek minősül-e. Ez a jogértelmezés jelenik meg az EUB joggyakorlatában is (EUB C-229/19. és C-289/19. számú egyesített ügyek [52] pont.).

[28] A Kúria a perbeli keresettel támadott szerződési feltétellel tartalmilag, a lényegét tekintve megegyező szerződéses kikötés tisztességtelensége megítélésének kérdésében az EBH 2018.G.1. számon közzétett gazdasági elvi határozatában, illetve BH2018. 146. számú határozatában már állást foglalt, amely döntések a Kúria következetes - jelen perben is irányadónak tekintendő – joggyakorlatát tükrözik. Az ott kifejtettektől a Kúria jogegységi eljárás kezdeményezése és eltérő tartalmú jogegységi határozat meghozatala nélkül nem is térhet el. A Kúria a hivatkozott határozatokban és azt követően hozott határozataiban kifejtetteket változatlanul, minden részletében irányadónak tekinti. A fenti ügyekben akként foglalt állást, hogy az a szerződéses rendelkezés, amely szerint a pénzügyi intézmény a saját nyilvántartásai alapulvételével jogosult a fogyasztói tartozások kimutatására, és a szerződő felek az e kimutatás alapján készült, közokiratba foglalt ténytanúsítványt tekintik irányadónak, nem minősül joghatályos tartozáselismerő nyilatkozatnak, ezért a bizonyítási terhet a fogyasztó hátrányára nem változtatja meg és nem korlátozza a fogyasztó jogszabályon alapuló igényérvényesítési lehetőségét sem. Döntéseinek jogi indokolásában hangsúlyosan hivatkozott az rPtk. 242. §-ában, az rHpt. 206. §-ában, a Vht. 21. §-ában, a közjegyzői tv. 111. § (1) bekezdésében, a Korm. rendelet 1. § (1) bek. i) és j) pontjaiban írtakra. Mindezekre tekintettel a Kúria úgy ítélte, hogy a perbeli szerződéses rendelkezés a bizonyítási terhet nem fordította meg, ennek ellenkezőjét a perben eljáró másodfokú bíróság téves jogkövetkeztetéssel állapította meg.

[29] A jogerős ítélet a perbeli kikötés tartalmát tekintve nem tekintette azt az rPtk. 242. §-a szerinti tartozáselismeréssel azonos hatályú nyilatkozatnak. A Kúria a BH2018. 146. számon közzétett határozatában többek között rámutatott, hogy a jelen perbelihez hasonló tartalmú szerződéses rendelkezés joglemondásként sem értékelhető, és nem tekinthető vélelem hatásával bíró kikötésnek, az a bizonyítási eljárás lefolytatását nem befolyásolja. Rámutatott arra is, hogy a polgári peres eljárásban a felek eljárási jogaira és kötelezettségeire – idetartozik a tényállítási és bizonyítási kötelezettségük – az rPp. közjogi jellegű szabályai az irányadók, és az rPp. kógens szabályait a felek szerződéses autonómiája nem törheti át. Ezért is téves a másodfokú bíróság azon álláspontja, hogy a felülvizsgálati eljárás tárgyát képező szerződéses kikötéssel, mint megállapodással a szerződő felek „a bizonyítási terhet meghatározó szabályokat felülírták” volna.

[30] A magyar jogban a bizonyítási teher eljárásjogi fogalom, valamely anyagi jogi igény polgári perben történő érvényesítése esetén a jogvita érdemi eldöntése szempontjából releváns tény bizonyíthatatlansága következményére, a bíróság érdemi döntésében kifejezésre jutó hátrányára utaló szabály [rPp. 3. § (3) bekezdés]. Alkalmazásra akkor kerül, ha a bizonyításra kötelezett fél nem tesz eleget e kötelezettségének. Az rPp. 164. § (1) bekezdés alapján a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy a bíróság azokat valóban fogadja el. Eszerint a főbizonyítás a kereset vagy a keresettel szembeni védekezés alapjául szolgáló tények fennállására, valóságára, míg az ellenbizonyítás - a főbizonyító fél perbeli ellenfelének a cselekményeként - ugyanezen tények fenn nem állására, valótlanságára vonatkozik. A bizonyítási teher átfordulása azt jelenti, hogy

a fő- és az ellenbizonyításra köteles fél személye felcserélődik. Ez alapulhat törvényi vélelmen, eljárásjogi rendelkezésen (pl. sajtó-helyreigazítási per) vagy anyagi jogi szabályon [pl. a Ptk. 242. § (1)-(2) bekezdésben szabályozott tartozáselismerés]. A perbeli kikötés esetén egyik eset sem áll fenn, vagyis a szerződési kikötés a bizonyítás kötelezettségét és terhet nem változtatja meg.

[31] Az rPp. 195. § (1) bekezdése értelmében a közokirat teljesen bizonyítja az okirattal tanúsított adatok és tények valóságát. Ez az adott ügyben a támadott kikötéssel együtt is csupán azt jelenti, hogy az alperes kérelmére kiállított közjegyzői okirat azt tanúsítja, hogy az alperes könyvei, nyilvántartásai szerint az adós I. rendű felperesnek aktuálisan milyen összegű tartozása áll fenn. A ténytanúsítvány tehát a jogerős ítéletben kifejtett téves állásponttal szemben, nem az adós fennálló tartozásának – vagy annak helyességének – közokirati bizonyítéka. A tartozás összegének fogyasztó általi vitatására ezért nem az rPp. 195. § (6) bekezdése szerinti ellenbizonyítás szabályai az irányadók. A kölcsönszerződés felmondása esetén pedig annak jogszerűségével kapcsolatos polgári perben az rPp. általános rendelkezései vonatkoznak.

[32] A Kúria az előző pontokban már hivatkozott BH2018. 146. számon közzétett határozatában azt is kifejtette, amennyiben a kölcsönszerződés vizsgált kikötésének tartalma mégsem volna egyértelműen megállapítható, az rPtk. 207. § (2) bekezdésében foglalt értelmezési szabály alkalmazása válna szükségessé. Aszerint a vitás tartalmú általános szerződési feltétel – vagy fogyasztói szerződés – tartalmát a fogyasztó számára kedvezőbb értelmezés szerint kell megállapítani. A vizsgált szerződéses feltétel értelmében a közjegyzői tanúsítvány pusztán az alperes egyoldalú – a felperesek teljesítésével összefüggésben nyilvántartott adatokra vonatkozó – nyilatkozatához kapcsolódik. A per tárgyává tett kikötésnek tehát az rPtk. 207. § (2) bekezdésére figyelemmel sem tulajdonítható olyan tartalom, amely kihatna a felek igényérvényesítési és bizonyítási lehetőségeire, kötelezettségeire. A perbeli szerződéses kikötés tehát a felperesek jogi helyzetét nem érinti, azt nem teszi hátrányosabbá.

[33] A Kúria nem értett egyet a másodfokú bíróság azon álláspontjával sem, hogy a végrehajtási záradék kibocsátásához megkövetelt jogszabályi előírások nem teljesülnének a perben támadott szerződési feltétel nélkül. Ezzel szemben változatlanul fenntartja az előző pontokban már hivatkozott közzétett határozataiban kifejtett azon álláspontját, hogy a perben támadott kikötés nem befolyásolja a kölcsönszerződésből eredő követelés kapcsán a végrehajtási záradék kiállításának a feltételeit, tehát nem érinti a szerződő felek igényérvényesítési, illetve védekezési lehetőségeit, és nem hat ki a végrehajtási záradék alapján indult végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perekben a bizonyítási kötelezettség alakulására sem.

[34] A Kúria ismételten leszögezi, hogy az adós szerződésszegésének, illetőleg a felmondásnak a tényét, valamint a végrehajtást kérő nyilvántartásai szerint fennálló tartozás aktuális összegét a végrehajtást kérő egyoldalú nyilatkozata alapján rögzítő, a közjegyzői tv. 111. §-ában szabályozott közjegyzői okirat nem ügyleti, hanem jogi jelentőségű tényeket rögzítő ténytanúsító okirat (közjegyzői tanúsítvány). Az ilyen okirat kiállítását a végrehajtást kérő akkor is kérheti a közjegyzőtől, ha erről az adóssal kötött szerződésben előzetesen külön nem rendelkeztek, illetve az adós előzetesen nem nyilatkozott külön arról, hogy a végrehajtást kérő nyilvántartásában rögzített adatok a ténytanúsítvány kiállításának alapjául szolgálhatnak.

A közjegyzői ténytanúsítvány kiállítását és a végrehajtási záradék kibocsátását tehát a végrehajtást kérő e szerződéses kikötés hiányában is ugyanilyen módon és tartalommal kérhetné.

[35] A közjegyzői tv. 111. § (1) bekezdésének és 136. § (1) bekezdésének g) pontjának rendelkezései alapján az alperesnek tehát a kölcsönszerződés támadott kikötése hiányába is lehetősége van arra, hogy közjegyzői ténytanúsítvány kiállítását kérje a nyilvántartásai szerinti felperesi tartozás összegéről, továbbá arról a tényről, hogy a kölcsönszerződést felmondta. A jogerős ítéletnek ezzel ellentétes jogi következtetése a Kúria megítélése szerint egyebekben ellentétes a Kúriának a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 23/C. §-a alkalmazásának egyes kérdéseiről szóló 3/2020. Polgári jogegységi határozatában kifejtettekkel. A hivatkozott szabályozás megegyezik a szerződéskötés idején hatályos 21. § (1) bekezdésében írtakkal. Az ebben foglaltak szerint ugyanis egyrészt a végrehajtási záradék kiállítása során a közjegyző nem vizsgálhatja a tartozás összegét, nem foglalhat állást arról, hogy a tartozás fennáll-e és milyen összegű, másrészt a közjegyzői tv. 144. § (1) bekezdésében foglaltak sem képezik akadályát annak, hogy a közjegyző a 136. § (1) bekezdés g) pontja alapján a jogosult nyilatkozatáról (mint „egyéb jogi jelentőségű tényről”) tanúsítványt állíthasson ki. A közjegyzői tv. 136. § (1) bekezdés g) pontja és 144. §-a szerinti eljárás keretében a közjegyző az általa észlelt tényeket tanúsíthatja jegyzőkönyvi formában. Ez lehet valamely állapot, fizikailag észlelhető körülmény, jelenlévő személy előadott nyilatkozata.

[36] Ha a végrehajtási záradék kiállítására sor kerül, az adós a tartozását az rPp. 369. §-a szerinti végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perben vitathatja. Ez azonban a végrehajtási záradék és a közjegyzői tanúsítvány jogintézményére vonatkozó, a fentiekben ismertetett szabályokból következik. A peres felek között létrejött kölcsönszerződés e vonatkozásban sem biztosít több jogosultságot az alperes részére, illetve nem ró több kötelezettséget a felperesek terhére, mint amelyek az irányadó jogszabályok alapján őket egyébként megilletnék, illetőleg terhelnék. A bizonyítási teher pedig az rPp. 369. §-a szerinti végrehajtás megszüntetése, illetve korlátozása iránti perben is az rPp. 164. § (1) bekezdésének megfelelően alakul. Az igényérvényesítés lehetőségei, a bizonyítási teher alakulása körében tehát a kölcsönszerződés I.4. és VIII.13. pontjában foglaltak a felperesek jogi helyzetét nem érintik, semmilyen módon nem teszik hátrányosabbá.

[37] A jogerős ítélet a perbeli szerződéses rendelkezést a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjába ütközően is tisztességtelennek találta, mert megítélése szerint az lehetővé teszi a hitelező számára a jogvita egyoldalú lezárását. A Kúria nem értett egyet a jogerős ítéletnek ezzel a következtetésével sem az alábbiak miatt.

[38] Maga a jogerős ítélet is azt rögzíti, hogy a szerződés megkötésekor nem állt fenn olyan jogszabályi rendelkezés, amely lehetővé tette volna az alperes részére a jogvita egyoldalú lezárását, mert a közjegyzői okirat végrehajtási záradékkal való ellátása esetén az adós I. rendű felperes az rPp. 369. § szerinti végrehajtás korlátozása, illetve megszüntetési iránti, valamint érvénytelenségi pert is indíthatott, és a végrehajtási per megindítása esetén az rPp. 370. § alapján kérhette a végrehajtás megszüntetését is. Ezt támasztja alá egyebekben az EUB C-34/18. számú ítéletének indokolása (annak [53]-[59] pontjai) is.

[39] A korábban a [27] pontban kifejtettek tekintettel a jogvita érdemi elbírálására nem hathat ki a szerződés megkötését követően közel 10 évvel később hatályba lépett megváltozott eljárásjogi szabályozás, amely a végrehajtási perekre vonatkozó rendelkezéseket jelentősen módosította. Ettől függetlenül a Kúria rámutat arra, hogy a Pp. megváltozott szabályaira tekintettel sem lehet alappal arra a következtetésre jutni, hogy a perbeli szerződéses rendelkezés a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja alapján tisztességtelen.

[40] Az rPp. rendelkezéseivel szemben a Pp. 528. § (2) bekezdése a végrehajtási per keretei között valóban nem teszi lehetővé a végrehajtási záradékkal ellátott okirattal és a vele egy tekintet alá eső okirattal elrendelt végrehajtás megszüntetését és korlátozását a követelés létre nem jöttére történő hivatkozással. Ugyanakkor az új szabályozás ezzel nem vesz el jogot az adóstól, nem zárja el attól, hogy a végrehajtani kívánt követelés érvényes létrejöttét perben vitássá tegye, és ennek megállapítása iránt pert kezdeményezzen. Azokban az esetekben ugyanis, amikor a végrehajtás elrendelését nem előzte meg a követelés érvényes fennállásának az érdemi elbírálása, az adós az általános szabályok szerint megindított, a követelés érvényes létre nem jöttére alapított perben kérheti a sérelmezett jogviszony anyagi jog szabályai szerinti rendezését. Ebben a perben pedig a Pp. 129. §-a alapján ugyanolyan feltételek mellett kérheti a perbíróságtól a folyamatban lévő végrehajtás felfüggesztését, mint azt az rPp. 370. §-a szerint tehetné. Az ügyben megváltozott jogszabályi környezetre tekintettel sem lehet alappal olyan jogkövetkeztetésre jutni, hogy a perbeli szerződéses rendelkezés elzárja a fogyasztót az igényérvényesítéstől, vagy ezt érdemben korlátozná.

[41] A kifejtettek alapján alapvetően téves a jogerős ítéletnek „a jogvita végleges lezárása körében” kifejtett azon álláspontja, hogy a perbeli feltétel tisztességtelenségének a megállapítása iránti keresetet jogerősen elutasító ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás azt jelentené, hogy az I. rendű felperes nem vitathatja a tartozás összegét, vagy nem indíthatna pert a tartozás összegét befolyásoló feltétel tisztességtelensége, illetve az egész szerződés érvénytelensége iránt. Éppen ellenkezőleg, ettől az adós nincs elzárva, tekintettel arra, hogy az alperesi nyilatkozat nem az adós fennálló tartozásának a közokirati bizonyítéka, illetve nem a perben támadott szerződési feltétel teszi lehetővé a ténytanúsítvány kiállítását.

[42] A perbeli szerződéses kikötés tisztességtelensége megállapításának az rPtk. 209. § (1) bekezdésében írt feltétele mindezekre figyelemmel nem valósult meg, mivel az alperes a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit nem határozta meg a jóhiszeműség és a tisztesség követelményeinek megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a fogyasztó hátrányára. Az irányadó törvényi szabályozáshoz képest nem biztosított kedvezőtlenebb jogi helyzetet a fogyasztó felperesek számára, a kikötés nem fosztja meg, nem is korlátozza a felpereseket a jogszabály alapján őket megillető vitás, igényérvényesítés lehetőségétől sem.

[43] A kifejtettek értelmében a jogerős ítélet az rPtk. 209. § (1) bekezdésének, illetve a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) és j) pontjának téves alkalmazásával állapította meg, hogy a perbeli kölcsönszerződés I.4. és VIII. 13. pontjának kifogásolt rendelkezései tisztességtelenek.

[44] A Kúria mindezek alapján a jogerős ítéletnek az alperesi felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezését az rPp. 275. § (4) bekezdése alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú ítéletet e részében helybenhagyta.

Záró rész

[45] Az eredményes felülvizsgálati kérelem alapján a másodfokú és a felülvizsgálati eljárásban is elvesztés felperesek az rPp. 270. § (1) bekezdése szerint irányadó 78. § (1) bekezdése és 82. § (1) bekezdése alapján egyetemlegesen kötelesek az alperes – 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. §-a alapján megállapított – mérsékelt összegű ügyvédi munkadíjából és az általa megfizetett 70.000 Ft felülvizsgálati eljárási illetékből álló másodfokú és felülvizsgálati eljárásban felmerült költségei megfizetésére. Az ügyvédi munkadíj az IM rendelet 4/A. § (2) bekezdése alapján az áfát tartalmazza azzal, hogy a megbízási szerződésben kikötött ügyvédi munkadíj mérséklését a nagyszámú, azonos tényállás alapján indult perben az alperes túlnyomórészt azonos jogi alapokon nyugvó védekezése indokolta. A felperesek személyes költségmentessége folytán le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket, valamint a felperesek felülvizsgálati kérelmének hivatalból történő elutasítása folytán az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 58. § (1) bekezdés f) pontja valamint 50. § (1) bekezdése alapján mérsékelt összegű és meg nem fizetett felülvizsgálati eljárási illetéket a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (1) bekezdése és 14. §-a alapján az állam viseli.

[46] Az ítélet elleni felülvizsgálatot az rPp. 271. § (1) bekezdés e) pontja zárja ki.

[47] A Kúria a döntését tárgyaláson hozta meg.

Budapest, 2021. április 20.

Dr. Vezekényi Ursula sk. a tanács elnöke, Dr. Bajnok István sk. előadó bíró, Dr. Tibld Ágnes sk. bíró

A kiadmány hitelül:

/Seres Józsefné/

tisztviselő